

УДК: 631.1:636.4

Максим В.Л., аспірант[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького***ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СВИНИНИ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

У статті розглянуто стан ефективності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах України. Здійснено аналіз основних показників продуктивності у галузі.

Ключові слова: ефективність виробництва, економічна ефективність, собівартість, ціна, сільськогосподарські підприємства.

Постановка проблеми. Розвиток виробництва свинини є пріоритетним завданням аграрної політики України. Однак попри надзвичайну важливість галузі для вітчизняної економіки фактичний стан її впродовж останніх років не відповідає потенційним можливостям. У м'ясному балансі свинина займає друге місце після птиці і займає одне із ключових значень у продовольчій безпеці держави. Проте ефективність виробництва свинини залишається у більшості підприємств низькою, а її виробництво забезпечує внутрішні потреби всього на 76 %, у зв'язку з цим кожний четвертий кілограм свинини на вітчизняних продовольчих ринках є іноземного виробництва. Вирішення проблеми багаторічної залежності від імпорту м'яса та м'ясопродуктів можливе на основі розвитку високоефективного виробництва свинини спеціалізованими сільськогосподарськими підприємствами України. Враховуючи наявність достатніх обсягів фуражного зерна для формування власної кормової бази з метою розвитку вітчизняного тваринництва, в тому числі виробництва свинини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ефективності виробництва у сільськогосподарських підприємствах, описані у працях В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, М.Я. Дем'яненка, В.С. Дієсперова, І.Г. Кириленка, О.В. Мазуренко, М.Й. Маліка, С.М. Онисько, П.Т. Саблука, І.В. Свиноуса, В.П. Ситника, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших вчених-економістів. Проте складність та важливість даної категорії потребує її подальшого детального дослідження, зокрема у галузі свинарства.

Мета статті. Дослідження динаміки показників ефективності виробництва свинини сільськогосподарськими підприємствами України.

Результати дослідження. Ефективність виробництва свинини характеризується системою натуральних і вартісних показників: серед яких: середньодобові прирости живої маси на відгодівлі, вирощуванні та нагулі, виробництво м'яса на 1 голову, виробництво та реалізація м'яса на 100 га площ, середні витрати кормів усіх видів на виробництво 1 ц свинини, середній приплід на 100 свиноматок, середня вага 1 голови реалізованої на забій, період

[©] Науковий керівник д.е.н., професор Музика П.М.

виращування і відгодівлі до певної маси, затрати праці на виробництво одиниці продукції, собівартість 1 ц виробленої продукції, середня ціна реалізації 1ц свинини, прибуток у розрахунку на 1 ц реалізованої продукції, рівень рентабельності. Ефективність виробництва свинини, як і інших видів сільськогосподарської продукції в цілому, залежить від рівня використання ресурсів для виробництва продукції.

Сільськогосподарські підприємства значно відрізняються за рівнем економічної ефективності виробництва свинини. У більшості господарств свинарство ведеться при низькому рівні інтенсивності, а часто й на екстенсивній основі. У результаті продуктивність свиней та ефективність використання кормів залишаються низькими [2, с.229].

Стратегічною метою діяльності будь-якої підприємницької структури є отримання якомога більшого ефекту від використаних ресурсів. Економічний ефект як результат діяльності підприємства відображається різними абсолютними показниками – валовою продукцією, доходом від реалізації продукції, прибутком [1, с. 44]. Результати від реалізації свинини за 2008 – 2010 рр. сільськогосподарськими підприємствами України представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**Результати від реалізації свинини сільськогосподарськими підприємствами
за 2008 – 2010 рр.***

Назва показника	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010р. у % до 2008 р.
Кількість реалізованої продукції, тис. т	242,7	248,2	312,4	128,7
Повна собівартість продукції, тис. грн.	2808785,3	3112226,5	4135756,5	147,2
Чистий дохід (виручка) тис. грн.	2815816,4	3487977,9	3813040,0	135,4
Прибуток (збиток) тис. грн.	7031,1	375751,4	-322716,5	-
Повна собівартість 1 ц свинини у ж. в., грн.	1157,21	1254,04	1323,69	142,9
Середня ціна реалізації 1 ц свинини у ж. в., грн.	1160,11	1405,44	1220,4	105,2
Прибуток (збиток) від реалізації 1 ц свинини у ж. в., грн.	2,9	151,4	-103,29	-
Рівень рентабельності,%	0,3	12,1	-7,8	-19,9 пунктів

*Джерело:Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2010 р. Статистичний бюлетень – К., 2011. – 88 с.

За 2008 – 2010 рр. реалізація свинини сільськогосподарськими підприємствами України зросла на 28,7 %. У 2010 р. реалізовано 312,4 тис. т свинини. Повна собівартість виробництва свинини на кінець досліджуваного періоду досягла 4135756,6 тис. грн., а чистий дохід від реалізації продукції підприємствами у 2010 р. зріс на третину порівняно з 2008 р. Проте у 2010 р. сільськогосподарські підприємства, аналізуючи наведені статистичні дані,

одержали збиток на суму 322,7 млн. грн. Найбільший прибуток від реалізації виробленої продукції сільськогосподарські підприємства одержали у 2009 р. – 375,8 млн. грн. Повна собівартість свинини у розрахунку на 1 ц за 2008 – 2010 рр. зросла на 42,9 %. У 2010 р. вона становила у середньому 1323,69 грн./ц. Це зумовлено зростанням цін на зернові та бобові, які є основною сировиною для виробництва концентрованих кормів для забезпечення потреб галузі. Значний вплив на кінцевий результат економічної діяльності сільськогосподарських підприємств спричинила динаміка цін реалізованої продукції. Так, у 2010 р., враховуючи зниження закупівельних цін на свинину у розрахунку на 1 ц в порівнянні з 2009 р. на 5,2% та підвищення вартості кормів, спричинило зниження рівня рентабельності на 19,9 процентних пунктів. Як видно з табл. 1, виробництво свинини у сільськогосподарських підприємствах України в цілому є збиткове. О.В. Мазуренко вважає, що невирішеність у законодавчому порядку питань, пов'язаних із паритетом цін на основні види продукції, податковий тиск на сільськогосподарського товаровиробника, недоліки в кредитуванні галузі АПК, недостатня державна підтримка та ряд інших причин, призвели до зниження обсягів виробництва продукції галузі свинарства та її економічної ефективності [3, с. 144].

Серед сільськогосподарських підприємств, які виробляють м'ясо свиней найбільш збитковими у 2010 р. стали підприємства державної форми власності (0,8%). Рівень рентабельності виробництва свинини у виробничих кооперативах, відповідно до проаналізованих матеріалів статистичної звітності становив 24,0%. Збитковими виявились приватні сільськогосподарські підприємства (14,6%) та господарські товариства (4,8%).

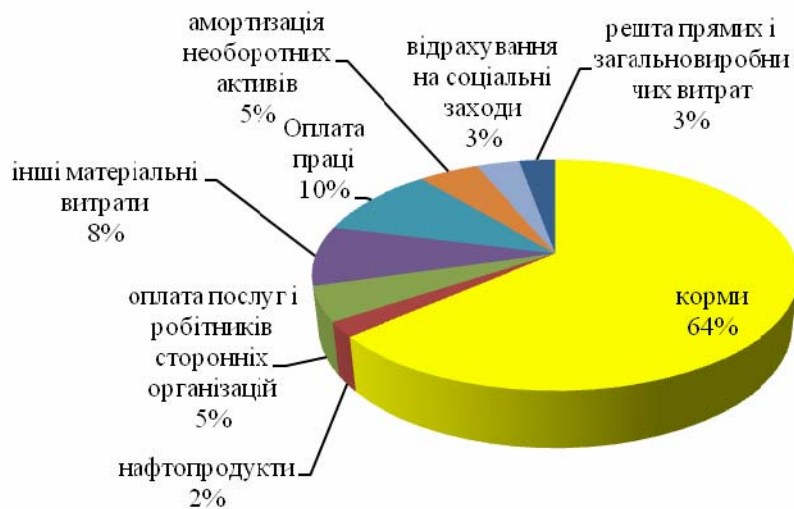

Рис.1. Структура витрат на виробництво свинини за елементами у 2010р., %

Із наведеного рисунка видно, що у структурі витрат на виробництво свинини сільськогосподарськими підприємствами України найбільшу частку займають витрати на корми – 64%. Прямі витрати на оплату праці становлять 10% від загальних витрат на виробництво продукції. Найменші частки у структурі виробничої собівартості м'яса свиней займають амортизація необоротних активів та оплата послуг сторонніх організацій – по 5%. Відрахування на соціальні заходи – 3% та витрати на нафтопродукти, які становлять 2% від загальновиробничих витрат у середньому по сільськогосподарських підприємствах України. Значний вплив на собівартість виробництва свинини займає рівень продуктивності виробництва, який показано у табл. 2.

Таблиця 2

Продуктивність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах України за 1990-2010 рр.

Назва показника	Роки							2010р. у % до 1990р.
	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	
Середньодобові прирости, г*	229	117	120	281	361	375	375	163,8
Виробництво м'яса на 1 голову, кг *	79	58	67	76	84	81	83	105,1
Виробництво м'яса свиней на 100 га площ у ж. в., ц*	62,1	33,0	26,2	23,0	24,6	25,9	29,2	47,0
Реалізація свинини у ж. в. на 100 га, ц*	61,1	33,9	29,5	21,6	25,5	22,8	27,8	45,5
Середні витрати кормів усіх видів на виробництво 1 ц свинини у ж.в, ц.к.од*	9,85	18,51	17,90	8,97	6,50	6,59	5,98	60,7
Середня ж. в. 1 голови реалізованої на забій, кг*	118	80	65	95	101	102	104	88,1
Середній приплід на 100 свиноматок, одиниць голів*	1422	951	756	1348	1409	1571	1530	107,6
Співвідношення виробленого м'яса свиней до кількості поголів'я**	0,064	0,028	0,038	0,043	0,077	0,063	0,071	1,11 рази

*Джерело: Тваринництво України. Статистичний збірник. Головне управління статистики України. К.: - 2011. – 202 с.

**За розрахунками автора.

Рівень продуктивності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах є одним з ключових чинників, який впливає на економічну ефективність їх функціонування. В цілому, як видно з представлених даних у табл. 2, за досліджуваний період продуктивність виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах зросла на 11%. Про це свідчить показник співвідношення виробництва м'яса свиней у забійній вазі до кількості поголів'я. Ріст продуктивності за 1990 – 2010 рр. зумовило підвищення ряду основних показників технологічної ефективності. Так, середньодобові прирости на відгодівлі, вирощуванні та нагулі у 2010 р. становили 375 грамів. Це на 63,8 %

більше ніж у 1990 р. Виробництво м'яса на одну голову виросло на 5% і у 2010 р. становило 83 кг. Середні витрати корму на 1 кг приросту у живій вазі знизилися на 3,87 кормових одиниць, а середній приплід на 100 свиноматок зріс на 7,6% у 2010 р. порівняно з 1990 р. Важливо зазначити, що, незважаючи на підвищення продуктивності за більшістю із досліджуваних показників, у 1990 р. виробництво та реалізація свинини на 100 га площ були у 2 рази вище, ніж у 2010 р. Це пояснює не повну завантаженість сільськогосподарських угідь у виробничому процесі. Незважаючи на зростання продуктивності виробництва свинини у сільськогосподарських підприємствах України, значення трьох ключових показників продуктивності залишаються низькими у порівнянні із виробниками ЄС. Так, середньодобові прирости на вирощуванні та відгодівлі у вітчизняних підприємствах у двічі нижчі при у двічі вищих затратах корму, а середній приплід на 100 свиноматок на 1000 голів менший, ніж у високоефективних свинокомплексах розвинутих держав ЄС.

В Україні сільськогосподарські підприємства, які розводять, вирощують чи відгодовують свиней, можна поділити на дві основні групи. Перша характеризується високими показниками економічної та технологічної ефективності в результаті впровадження інтенсивних способів виробництва. Для другої групи підприємств характерним є низький рівень інтенсифікації виробництва, що проявляється у низьких показниках продуктивності їхньої діяльності.

На думку І.М. Свинобоя збільшення обсягів та підвищення ефективності виробництва продукції свинарства є складним і багаторівневим завданням, виконання якого потребує системного підходу та здійснення певних заходів як на рівні підприємств, та і на рівні регіонів та держави в цілому [6].

Висновки: За досліджуваний період продуктивність виробництва м'яса свиней у сільськогосподарських підприємствах України зростає. Середньодобові прирости на вирощуванні, відгодівлі та нагулі збільшилися на 63%. Витрати корму знизилися на 40%. Проте, незважаючи на зростання показників технологічної ефективності у 2010 р. виробництво свинини у більшості сільськогосподарських підприємств по Україні було збитковим. Це зумовлено підвищенням собівартості виробленої продукції та зниженням закупівельних цін. На собівартість виробництва свинини вирішальний вплив мають рівень оплати корму і вартість кормів. У структурі виробничої собівартості корми займають 64%. Тому основною причиною високого рівня собівартості виробництва м'яса свиней є значні перевитрати кормів внаслідок незбалансованості кормових раціонів, а також висока трудозатратність виробленої продукції через відсутність комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів у сільськогосподарських підприємствах.

Література

1. Економічна ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств: стан, проблеми, ефективність: монографія / П.С. Березівський та ін. – Львів : 2007. –166 с.

2. Економіка сільського господарства: Навч. посібник / Збарський В.К., Мацибора В.І., Чалий А.А. та ін.; За ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. - К.: Каравела, 2009. - 264 с.
3. Мазуренко О.В. Підвищення конкурентоспроможності галузі свинарства // Економіка АПК, 2008. - №10. С. – 144.
4. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2010 р. Статистичний бюлетень – К., 2011. – 88 с.
5. Тваринництво України. Статистичний збірник. Головне управління статистики України. К.: - 2011. – 202 с.
6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_1/10sim.pdf

Summary

Maxim V.L., PhD student

L'viv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyj

EFFICIENCY OF PORK PRODUCTION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

The state of efficiency of production of pork in the agricultural enterprises of Ukraine is considered in the article.

The analysis of basic indexes of the productivity is carried out in industry.

Keywords: *efficiency of production, economic efficiency, prime price, price, agricultural enterprises.*

Рецензент - к.е.н., доц. Поперечний С.І.